

Egwuregwu n'omumụ asụsụ Igbo n'ogo prajimari na zoon mmụta Ezeagu, Steeti Enugwu

¹Ebubechineke, Ifeyinwa na ²Mbah, B. M.O.

¹Ngalaba Mmụta Nka Mma, Mahadum Naijiria, Nsuka

²Ngalaba Amumamụ Asụsụ na Asụsụ Naijiria ndiOzo, Mahadum Naijiria, Nsuka

Ụmị

Nchọcha a nyochara usoro egwuregwu n'omumụ asụsụ Igbo n'ụlọ akwụkwọ prajimari, zoon mmụta Ezeagu di na steeti Enugwu. Nchọcha a jedebere na klasị nke mbu. Mbunuche kpom kwem nchọcha a bu ituleko mmutadebe umu akwukwo ndi e ji usoro nkuzi egwuregwu kuziere asusu Igbo nye ndi e ji usoro nkiti kuziere. Nka nchọcha a gbasoro usoro nchoputa. A ga-enwe otu nchoputa, ndi a ga-eji usoro egwuregwu kuziere na otu ntulekorita, ndi a ga-eji usoro nkiti kuziere. Ndi e jiri mee nchọcha a bu umu akwukwo onu ogu ha di iri isii (60) ndi klasi mbu sitere n'ulo akwukwo ano (4) n'Okpuru Ochichi Mmepi ano di na Zoon Mmuta Ezeagu na-elekota ulo akwukwo prajimari. E sitekwara n'ime ulo akwukwo di iri asato na ano (84) horo ulo akwukwo abuo (2) n'ime ha bu otu nchoputa ebe ulo akwukwo abuo (2) ndi ozo bu otu ntulekorita. O ji nsere ebumnobi sere ulo akwukwo ano ndi ahụ di ka ha siri nodebe onwe ha ka o diiri ochocha mfe. Ngwa nchọcha bu 'Nnwale Iji Usoro Egwuregwu N'omumụ Asusu Igbo na Prajimari (NIUEOAIP). O bu miin na ndipu n'izugbe ka ochocha ji tuchaa mmutadebe otu nchoputa na otu ntulekorita. Nchoputa gosiri na umu akwukwo, ndi e ji usoro egwuregwu kuziere omumụ asusu Igbo mere nke oma kara umu akwukwo ndi e ji usoro nkiti kuziere omumụ asusu Igbo nakwa na usoro egwuregwu na-akpalị mmasi umu akwukwo n'omumụ asusu Igbo. Ochocha tonyekwara aro ga-enyere ndi govtment, ndi nkuzi, ndi nne na nna na ndi nlekota umu akwukwo aka iji kwadoo usoro egwuregwu n'ihi na o na-ewulite amamihe, mmasi, ekemeke uche umu akwukwo, nke na-eme ka ha tinye uchu imu asusu Igbo ma mutakwa ya nke oma.

Okpurukpuoku: Usoro egwuregwu, omumụ, asusu Igbo, prajimari

Mkpolite

Nto nchọcha

N'ulo akwukwo tumadi n'ogo prajimari, ndi nkuzi na-eji usoro nkuzi di iche iche akuzi omumụ asusu Igbo. Omumụ asusu Igbo n'usoro egwuregwu kachasi adota mmasi nwata akwukwo ma na-akwalite ekemeke uche ya, mmesonye ya, ma na-egbokwa otutu mkpa nke uburu. Dewey (1939) kwara egwuregwu di ka oru n'ebe umu akwukwo no mana

oru a enweghi ebumnobi kpom kwem ma o bu isi njedebere. Na mmalite oge abum nwata, nwata o bula na-achọ ụzọ o ga-eji kwaputa onwe ya n'echiche ya etu a ga-esi ghota ya. Ya ka Carr (2000) jiri kwuo na egwuregwu na-enye umu akwukwo ohere iziputa mmetuta n'ahu ma kwuputakwa echiche ha. O bu site n'asusu nke a na-asu na gburu gburu ya ka nke a ga-eji di ire. Asusu gburu gburu nwata ka a kporo asusu epum. Asusu epum bu asusu nke o na-amuta isu oge o ka pere mpe, nke ya na nne na nna ya, na umu nne ya ji ekwukorita okwu n'ulo. O bu ya ka nwata ji akwaputa onwe ya n'udi a ga-aghota ya, nke na-enyere ya aka ikwunwu okwu n'asoghi anya, emeghi ihere ma o bu tuo egwu. Mbah (2012) kwara asusu epum ka asusu mbu nwata matara n'akpachaghi anya tinye mgbalị o bula na ya. Asusu epum na-ewulite nghota, amamihe, echiche ma na-ahazikwa ahumihe nwata ma o buru na e jiri ya zulite ya. O bukwara site n'enyemaka asusu epum ka umu akwukwo ji enwe nghota mbu banyere uwa ha na gburu gburu ha.

Asusu epum ka nwata na ibe ya ji egwukorita egwu ma na-ekwukorita okwu, nke na-ewulite nka okwu ya mgbe ya na ndi ozọ na-emekorita. Mgbe nke a mere, nwata di etu a na-enwewanye amamihe, mutawanyekwa isu asusu Igbo nke oma, asu were were ya ana-adiwanye oku oku. Site n'asusu epum, nwata na-enweta mmuta toro ato nke amamihe odinala na-enye, ma o jiri ya too. Sitekwa n'amamihe odinala, nwata na-enweta ezi ako na uche. UNESCO (2013) gbara ama na umu akwukwo onu ugu ha di n'agbata nde iri ise ruo nde iri asaa na ise ejighi asusu epum ha zulite na-enwe oke ihe ndachi azu n'ulo akwukwo n'ih na ha amaghi asu asusu epum ha. Fafunwa (1983) kowara na nwata na-amuta ihe nke oma n'asusu epum ya. Asusu epum ka umu akwukwo ji egwuri egwu.

Usoro egwuregwu bu otu n'usoro nkuzi, nke onye nkuzi ji aka ya webata na nkuzi na omumu asusu Igbo iji mee ka umu akwukwo nwee mmasi n'omumu asusu Igbo ma muta ya nke oma. Iji usoro egwuregwu kuziere umu akwukwo ihe omumu mara mma maka na usoro a ga-eme ka umu akwukwo sonye nke oma n'ih omumu ah. Egwuregwu gunyere ibu abu, uri, ikwe ukwe, igu egwu, ifo, ifo egwu, igu mbem, egwu onwa, abunwa, egwumgba, egwunkiti, ikpasara nwata nkata nakwa otutu egwuregwu ndi ozọ. Nigeria Educational Research Council (1982) kwuru na e were egwuregwu kuziere nwata asusu Igbo nwata ah emee nke oma. Donnel (2011) kwadokwara nke a site n'ikowaputa na umu akwukwo kacha amuta ihe (asusu Igbo) n'usoro egwuregwu di ka okwe, mbem, akuko ifo, ihe osise, igu egwu na uzọ mmekorita oha ndi ozọ. Nair, Yusof na Arumugam (2013) kwukwara na usoro egwuregwu a haziri nke oma na-enyere umu akwukwo prajmar i aka n'omumu asusu Igbo. Egwuregwu na-enyere aka n'izulite na iwulitekwa nka nghota nwata. Di ka Maheshwari (2013) siri kowaputa, Froebel kwuru na egwuregwu di ka ntoghe akuku, nke a kuru n'ubi n'uzo nsina chi. Egwuregwu di mkpa ma kwesikwa oge a, nke mejuputara ndu umu akwukwo, nke ga-ewetakwara ha ezi otuto na mwulite. Egwuregwu bu uma, asusu oha na njiri mara umu akwukwo. O bu onatara chi nye ha. A nagh i amanye ha amanye gwuo egwu. Ya ka Kraus (1990) ji tunye si, na ebe egwuregwu bu onatara chi nye umu akwukwo na egwuregwu ha ekwesighi ibu na mmanye. Ha huru egwuregwu n'anya nke ukwu. Ha na-enwe mmasi igwuri egwu oge o bu la ha mu anya ma nwekwa ah ike, n'ih na nwata ah esigh ike anagh i egwuri egwu. Egwuregwu na umu akwukwo gbara ndu. O na-ewepu ike ogwugwu, ume ida mba ma na-enyekwa ha obi utọ na-ewulitekwa mmasi ha. Froebel n'ime Maheshwari (2013) kowara na usoro egwuregwu na-eme ka umu akwukwo na-akowaputa onwe ha n'enweghi ihe mgbochi, asoghi ihere ma o bu tuo ujo.

Na nkuzi na omumu, e nwere akara a turu anya na nwata akwukwo ga-enwe ka o buru na o mere nke oma. Oge ufodu, nwata nwere ike inwa oko ya ma o gaghi eru ogo a choro, n'agbanyeghi na nwata ah mere ike ya. Ma a ga-ahutakwa nwa a di ka onye emeghi nke oma. O bu n'ih omume, nnwale ma o bu ule ka e si amata nwata metere di ka a choro.

O bu onye nkuzi ka o diiri inwe mkpebi gbasara ka nwata o metara nke oma ma o bu na o metaghi n'ih o na-amu. Mgbe nwata gosiri na ya emeela ike ya site n'imuta ihe omumu onye nkuzi turu anya n'aka ya, nke a kuziere ya site n'usoro egwuregwu, a ga-as i na o mere ofuma. Nke a di ire n'ih na onye nkuzi ruru oru diiri ya site n'iji usoro egwuregwu nke mere ka umu akwukwo ghota ma sonye n'ih o na-akuzi na klas i.

Usoro nkuzi bu uzọ ndi ah onye nkuzi na-agbaso eme ka umu akwukwo mata ihe o choro ikuzi. Onye nkuzi iji usoro di mma akuzi ihe/Igbo na-eme ka umu akwukwo nwee mkpal i nakwa mmasi ga-eme ka omumu Igbo ma o bu ihe o bu la gazie nke oma. O bu ezi okwu na otutu ndi okacha mara kwenyere na o nweghi usoro nkuzi a ga-as i na o ka ibe ya mma, ma ha kwenyekwara na o nwere ndi ka ibe ha adi ire na nkuzi ihe ufodu na klas i kwa. Ya ka o ji di mma na onye nkuzi asusu Igbo ga-ama usoro di iche iche o ga-eji na-akuzi ihe nakwa usoro

kwesikariri klasị ahụ. O bụ ya ka Ewunonu na Epuchie (2014) jiri kwado usoro egwuregwu di ka nka nkuzi na-akwalite omumu na asumasusu, nghota na mma mmuta na ndu umu akwukwo praimari, mgbe onye nkuzi ji usoro egwuregwu di iche iche akuziri ha. Ha kwukwara na umu akwukwo na-eji usoro egwuregwu ndi a amu ihe o bula ma na-aghotakwa ya. Nwigwe (2012) kwadokwara iji usoro egwuregwu akuziri umu akwukwo site n'ikwuputa echiche Gage na Berliner (1984) ndi siriri na ikuziri nwata ihe o bula n'onu nkiti bu mma agha na-egbuka mmasi nwata nwere n'omumu ihe (Igbo). Nke a gosiri na iji usoro egwuregwu di ka nka nkuzi ka mma karia iji okwu onu nkiti. Ndi okacha mara choputara usoro a di ka ezigbo uzọ iji kuziere umu akwukwo inyere ha aka n'omumu na osusu Igbo. Ha choputakwara na usoro egwuregwu a kacha di ire n'ogo praimari malite na klasị mbu ruo na klasị nke ise, (ndi gbara afọ 5- ruo afọ 11). Ha kwenyere na usoro a na-eme ka umu akwukwo muta ka e si asu Igbo nke oma nakwa asu ya were were, were echiche ha mee ihe ma were oke mmeghari ahụ ha kwuo okwu. Egwuregwu n'uzo di iche iche na-enyere umu akwukwo aka ime nke oma n'omumu asusu Igbo. Ha na-eji egwuregwu amu ihe omumu ma na-aghotakwa ya. Ha ji ya eri nri, asa ahụ, asa efere, ekwu okwu, ata atụ, eyiri uwe o buladi mgbe ha na-anyu nsi. Egwuregwu na umu akwukwo adighi enweghi ike ikewapu maka na o na-eme ha obi oma. Ime ka ha nwee mmasi n'ihe omumu o bula, a ga-ewebatariri egwuregwu na ya. O nwere ike buru akuko ifo, abu, egwu, ogugu mbem, ukwe, uri na agwugwa. Ha niile na-enyere umu akwukwo aka n'omumu asusu Igbo n'ihia na ha na-ewulite nghota ha. Mkpuru okwu ha na-abawanyekwa uba ma mekwa ka amamihe na ogugu Igbo ha na-eto eto.

Agumakwukwo nwata na-amalite n'ezi na ulo. Nne, nna, umu nne, ohe nwa na ndi agbata obi na-abu ndi nkuzi mbu ya. Ha na-eji afọ ole na ole na mmalite ndu ha muta otutu ihe n'usoro egwuregwu n'aka ha. Uburu umu akwukwo ghere oghere nke ukwu. O bụ ya ka Abonyi (2018) jiri kwuo na uburu umu akwukwo di ka ogbo, nke na-amikoro ihe o bula mere na gburu gburu ya, ihe mmadu kwuru n'onu di ka asusu na ihe ndi ozo ga. Francois (2011) kwuputara ima mma usoro egwuregwu di ka uzọ kacha mma ikpalị akwara uburu umu akwukwo n'ihia na o na-enyere uburu aka inu oku. O bụ ya mere na mgbe nwata malitere n'uzo egwuregwu na-ekwuputacha ihe ndi ahụ o mutara daputara n'onu onye no ya n'akuku nke uburu ya mikoro, o tua okenye n'anya etu ha siriri muta nakwa onye kuziere ha ihe ndi ahụ niile. Ha bu ihe ndi o ji uzọ egwuregwu mata n'etinyeghi mgbalị (Mbah, 2012). Ihe ndi ahụ ha mutara n'oge abum nwata ha na-edu ha na ndu ha niile. N'egwuregwu, mmeghari ahụ nwata na-abukari ihe o letere n'anya ma nutakwa na nti. Ha niile na-enye aka ewulite nghota nakwa asumasusu. Mkpuru okwu na asu were were ha na-esiwanye ike, nke a mere ha ji ekwu okwu nke oma etu mmadu ga-aghota ha. O bukwara n'ihia ya ka Ewunonu na Epuchie (2014) jiri kwuo na egwuregwu bu nka na-akwalite asumasusu, nghota na mma mmuta na ndu umu akwukwo mgbe ha na-etinye onwe ha n'egwuregwu di iche iche. Umu aka na-eji egwuregwu amu ihe omumu o bula n'uzo nke ka ha mma. O bụ ya ka Nwigwe (2012) ji kwado Gage na Berliner (1984) site n'iru uka na ikuziri nwata ihe o bula n'onu nkiti bu mma agha na-egbuka mmasi nwata nwere n'omumu ihe. Nke a putara na okwu onu nkiti e ji akuziri nwata asusu ejighi egwuregwu na-eme mmasi ha nwere n'omumu nakwa ihe ndi ozo daa. Nke a bu ezi okwu n'ihia na di ka otu onye n'ime ndi nlekota umu akwukwo n'ulo uka; ochocha choputara na a naghị agwa ha ihe n'okwu onu nkiti. Ime ka ha nu ya oso oso mee ihe a gwara ha, a ga-etinyeriri ya n'uzo egwuregwu di ka abu ma o bu ukwe. Ima atụ, a choo igwa ha mechie onu: ihe a ga-ekwu n'uzo egwuregwu bu "aka n'onu uuu?", ha aza "piiiim!". Ha ejidecha onu ha aka, ebe niile edere duuu. O buru na ha kwucha oto, e tiere ha "ike n'ebe eee?", ha azakwa "n'ochie eee!". Ha niile agaa n'ochie ha nodu ala. Egwuregwu na-emetuta omumu asusu Igbo umu akwukwo ma e jiri abu kuziere ha asusu Igbo. Mwulite nghota, mbawanye mkpuru okwu,

nhazi mkpọputa okwu na nkwa were were umu akwukwo na-etowanyekwa. O na-ewulite mmuo na mmasi ha ogologo oge ka ha ghara ida. Hindeme, Egounleti na Kottin (2018) kowara na iyi abu kuzie asusu na-akpolite mmuo na mmasi umu akwukwo. O na-eme mgbe ha na-abu abu, ha na-amuta otutu mkpuru okwu, ezi mkpọputa, utu asusu nakwa omenala. NERC (1982) na Nwadike (1990) kwadoro na egwu na amu e webatara n'omumu asusu na-enyere umu akwukwo aka na mkpọputa mkpuru okwu, ndebe olu, na ike olu. Abu umu akwukwo na-enwekari ndanusoro na uda ndakwasị nke ha na-aku ihe okuku ma kwee ihe okwukwe. Ha niile na-eme ka omumu asusu kwee ma dikwaara ha mfe nghota. Mgbe umu akwukwo so na-agu, na-ekwekwa ihe onye nkuzi guru ma o bu kwere, ha na-amuta ikpọputa mkpuru okwu ma matakwa isu asusu (Igbo) nke oma.

Nsogbunchochaa, ole ma ole nchocha e merela banyere omumu asusu (Igbo) na-akowaputa na o na-ahia ndi nkuzi ahụ iyi usoro egwuregwu akuziri umu akwukwo ihe. O bughiso na nkuzi asusu Igbo ka nke a metutara. Ufodu ndi nkuzi na-akowa na ha amaghi etu ha ga-esi webata ya bu usoro nkuzi n'omumu ihe. Ufodu kwa na-eche na ha ga-ezute nsogbu ijikwata umu akwukwo ma ha webata usoro egwuregwu na nkuzi ha. Nke ozu bu na otutu ndi nne na nna na-agbaru ihu maka oke egwuregwu umu akwukwo ha na-egwu. Ha kwuru na umu akwukwo na-ahapu ogugu akwukwo gwuwe so egwu. N'ih i nke a, ha anaghi ekwe ka umu ha na umu akwukwo ndi ozu na-emekorita maka oke ngwuri egwu. Ha kwuru na ngwukorita egwu onu ga-emecha ha anya ma wepu ha uche n'agumakwukwo ma o bu duhie, ha nke ga-emetuta agumakwukwo na akparamagwa ha. Ha hutakwara egwuregwu ka igbu oge nakwa ila ndu n'iyi di ka ndi nsirihu odinala. Ha ji maka ihe ndi a na-egbochi umu ha igwuri egwu n'udi o bula. O bu n'ih ihe ndi a kpalitere mmuo ochocha mere nsogbu nchocha a n'udi ajuju ji buru: Kedu uzu e si eji egwuregwu amu asusu Igbo n'ogo praịmarị, zoon mmuta Ezeagu, steeti Enugwu?

Mbunuche izugbe nchocha a bu itucha adimire usoro egwuregwu n'omumu asusu Igbo umu akwukwo site n'iji usoro egwuregwu kuziere ndi otu nchoputa ma jiri usoro nkiti kuziere ndi otu ntulekorita. Ya mere mbunuche kpom kwem nchocha a bu inyocha akara miin mmetadebe umu akwukwo praịmarị mbu, ndi e ji usoro egwuregwu akuzi nye ndi e ji usoro odinala akuzi; ichoputa adimire abu n'omumu asusu Igbo n'ebe e ji mee nchocha

Nchocha ga-abara umu akwukwo, ndi nkuzi, ndi nne na nna uru. Nchocha a ga-enyere umu akwukwo aka site n'ime ka ha mata asumasusu oso oso nakwa nke oma, nwe nkwunwu okwu, mata ihe di na gburu gburu ha, kowaputa onwe ha nke oma ma wulite ike echiche na ntukwasị onwe ha obi. Nchocha a ga-enyere ndi nkuzi aka imata na ihe omumu o bula e ji nka usoro egwuregwu kuziere umu akwukwo na-ekwe ha nghota ma chetakwa oso oso karia nke e ji okwu onu nkiti, isi onwu, oke mba, ipia utari, mfu ahụ ma o bu ike okpo n'isi kuzie. Ozo, o ga-emekwa ka ndi nkuzi mata na, site n'usoro egwuregwu, umu akwukwo na-enwe ohere inyocha ma mee nchoputa banyere gburu gburu ha na imu asusu Igbo n'uzu nke ha, etu ha nwere ike na n'oge nke ha. Nchocha a ga-enyere ndi nne, nna na oha na eze bu ndi nkuzi mbu umu akwukwo aka imata na ha ga-eweputara umu akwukwo ohere na oge isonye n'egwuregwu ha. Mgbe ha na-esonyere umu akwukwo n'egwuregwu ha, na-ekwunyere ha okwu, nka osusu ha a na-etowanye n'ike n'ike tinyere nkwa were were ha.

Uru egwuregwu baran'otuto umu akwukwo

Egwuregwu na-ewuli mmuo njikere na ekemeke uche umu akwukwo. Ginsburg (2007) kowara na egwuregwu di oke mkpa na ndu nwata o bula maka otuto. O siru na ndi 'United Nations for Human Rights' kwuru na nwata o bula nwere ikikere igwuri egwu n'ih i na o bara oke uru n'otuto nwata maka na o na-akwalite ekemeke uche, ahụ ike, mmetuta n'ahụ na

mmekeorita ya. Na o bu ya ka o ji di mkpa na ndi nkuzi umu akwukwo kwesiri idi na-eji usoro egwuregwu na-akuzi ihe na klasi; maka na o na-ewulite usoro omumu ihe na mmasi umu akwukwo. O kwuru na usoro egwuregwu na-enweta n'uju ezi mmekeorita n'etiti umu akwukwo na ibe ha nakwa n'etiti umu akwukwo na ndi nkuzi ha na klasi; na inyere ha aka imuta asusu ha n'uzo egwu na amu. Usoro egwuregwu na-enye umu akwukwo ohere iji ekemeke uche ha mee ka enyoucha ha tolite. Egwuregwu na-enye umu akwukwo ohere imuta ihe site na nhuru uwa ha, kwalite ntukwasị obi na mweli onwe. O na-emekwa ka ha nwee ezi mmasi n'omumu asusu. Ya ka Scarfo na LittleFord (2008) jiri kwudosie ike na ndi nkuzi kwesiri idi na-ahapu umu akwukwo ka ha na-egwuri egwu site n'uzo di iche iche di ka egwu, mbem, ikpo aja, igwu egwu na mmiri, mbudo, ihe a turu atu, bebi roba, na ihe ndi ozo ga-ejide mmasi ha ogologo oge. Ha gakwa n'ihu kwuo na e kwesiri ikewaputara ha ama ngwuri egwu ebe a ga-enye ha ohere imetu, inyocha, inwale ihe ndi di na gburu gburu ama ngwuri egwu a. Ha siru na ihe ndi ahụ niile na-enyocha aka n'omumu asusu. Bodrova (2000) n'akuku nke ya kwuwagara na egwuregwu na-enyere umu akwukwo aka imuta ihe n'uzo onatara chi odimara na-anochi okwu; ebe Istomia (1977) kwuputara na umu akwukwo na-aka echeta ihe o bu a kuziere ha n'usoro egwuregwu kari ndi okenye e jiri usoro nkiti kuziere otu ihe.

Ntuleghari Agumagu

Okwu njimaru

E meela otutu nchocha banyere usoro nkuzi di iche iche metutara omumu A2 mana ha anaghi eleba anya n'usoro egwuregwu di ka usoro nkuzi. Ya mere ochocha ji bagide nchocha a bu usoro egwuregwu. Asusu bara uru ma dikwa oke mkpa na ndu mmadu. O bu n'ihu ya ka o ji esi n'aka fere aka mgbe a na-asu ya. Ma di ka omumu asusu na-aga n'ihu, o di mma ka ndi nkuzi asusu Igbo na-eji usoro nkuzi kwesikari klasi ha na-akuzi kuzie ka nkuzi na mmuta mita ezi mkpuru. A ga-eleba anya n'udi atutu ato: atutu nsina uburu, atutu nsina gburu gburu, na atutu nsina ncheke.

Egwuregwunausoroegwuregwu

Froebel n'ime Maheshwari (2013) kwara egwuregwu di ka ntughe akuku ubi nsina chi, nke oge abum nwata nakwa akuru ngwa di oke mkpa ma kwesikwa oge abum nwata, nke mejuputara ndu umu akwukwo na-ewetara ha ezi otuto na mwulite. Froebel (1970) bu filosofa, onye Jamaan choputara na ihe omume niile a na-enye umu akwukwo ka ha mee kwesiri inwe ihe ngwuri egwu na ya. Ihe ngwuri egwu ahụ ewebatara n'ihe omume ahụ e nyere ha mee nwere ike kpalie mmasi ha n'omumu ihe o bua gunyere asusu Igbo. Ya ka Rousseau (1956) jiri kwenye na ihe onye nkuzi tosiri idi na-eme bu iranye umu akwukwo ka ha na-egwu egwu oge niile ka ha nwee ike inyocha gburu gburu ha inweta amamihe n'onwe ha. Maheshwari (2013) kwakwara egwuregwu di ka asusu na njiri-mara umu akwukwo ndi juputara na mmeghari ahụ, ihe omume, ihe ikpa amu na-aputa ihe n'akparamagwa ha, mwulite nghota nakwa nke mgbasi ahụ ike. Ya bu na, egwuregwu bu uma, njiri-mara, onatara chi nakwa asusu umu akwukwo.

Usoro egwuregwu bu nka di iche iche onye nkuzi na-ewebata n'omumu asusu Igbo iji mee ka ha nwee mmasi ogologo oge, ghara inwe obi ida mba n'ihe omumu ha. O bu Froebel (1970) choputara ya. Usoro egwuregwu di ka usoro nkuzi na-eweputa ekemeke uche umu akwukwo di ka ndi nkuzi na-ewebata ya na nkuzi ha. O choputara na usoro egwuregwu juputara n'ihe ikpa amu na ihe onu ga-enyere umu akwukwo aka n'omumu ihe. Locke (1632-1704) na Nair, Yusof na Arumugam (2013) kwadoro ebumnobi Froebel. Ha kwudosiri ike na usoro egwuregwu bu ihe kwesiri ma dikwa oke mkpa n'usoro mmuta ebe umu akwukwo na-amuta ihe oso oso maka na ha huru enwemonu n'anya. Ha kwukwara na umu akwukwo na-akacha enwe onu mgbe ha runyere

onwe ha n'egwuregwu nnomi nke ezi na ulo; ya bu, mgbe nne ma o bu nna sonyere nwata gwuwe egwu.

Egwuregwu di oke mkpa n'oge mmalite abum nwata. O bu ya ka nwata na-eji azu ma wulite nka nghota na asumasusu ya. O bu ihe di nnukwu mkpa na nkuzi na omumu asusu umu akwukwo, nke na e jiri ya kuziere umu akwukwo Igbo, ha ewere asusu Igbo mee ihe di egwu. Umu aka ji egwuregwu eme ma na-amukwa otutu ihe. N'ebe umu akwukwo no, omumu asusu Igbo ha abughi tigbuo zogbuo ma o bu ipia utari, inye ntaramahuhu. O bughikwanu onye nkuzi ikwu otutu okwu ma o bu iba oke mba, kama ha bu ndi ji egwu na amu, amu ihe omumu n'uzo o siri masi ha. Naani ihe diiri onye nkuzi ime bu ituzi aka na ipizi uzo di ka nwata si choo imu asusu Igbo. Ozo, o bukwa ihe ikpa amu ma o bu ihe omume mmeghari ahụ nwere ike ijidenwu mmasi umu akwukwo ogologo mgbe, ime ka uche ha di n'ihe ha na-amu. N'ih i mmasi umu akwukwo nwere n'egwuregwu, a bara ha otutu aha di ka "nne ma o bu nna egwuregwu", "akpa egwuregwu", "oji egwuregwu mere nri", "ohuru egwuregwu ju nri," "egwuregwu na-enye obara". Aha ndi a n'ezie ziputara na egwuregwu bu njiri mara umu akwukwo nke o dighi ihe puru ikewapu ha na ya bere so ura, ahụ oku ma o bu onwu.

Ntuleghari atutu

Iji kwado nchocha a, e lebara anya n'atutu ndi a bu atutu nsina gburu gburu, atutu nsina uburu na atutu ndina ncheke

Atutu nsina gburu gburu

Ndi tuputara atutu a di ka Mbah (2018) siri kowaputa bu L. Pavlov, Leonard Bloomfield na ndi ozo n'afọ 1951. Ndi otu a kwenyere na ka nwata na-eto, ka o na-enweta ntuzi aka asusu site n'ihe ndi o na-enomi na gburu gburu ya. O bu n'uzo di etu a ka nwata si amuta asusu. Ndi tuputara atutu a kowara na nwata na-amuta asusu site na njali na kwunkwukwa sitere n'aka ndi muru ha na n'aka ndi ohe nwa. Ndi otu a huru omumu asusu di ka njali na nzaghachi bu nke nwata na-enweta mgbe a kpaliri mmuo ya. Ha kowara na site na kwunkwugha nwata kwughara mgbe o nwetaghi ihe a chorọ, o na-eme ka nwata gbalia n'isu asusu nke oma. Ha kowara na ihe o bula nwere echiche na enyo. Ha siri na, echiche ihe o bula nwere bu enyo ihe ahụ na-akpalite n'echiche mmadu mgbe o bula a kporo ihe ahụ aha. Atutu a bara uru n'ih i na o na-enye aka n'ikowaputa ihe gbasara omumu asusu na ihe a na-ahụ anya. Nke a bu maka na mgbe a kporo ihe ahụ aha enyo ya ga-abia onye ahụ n'uche. Atutu a rikwara mperi n'ih i na o bugh i ihe niile a kporo aha nwere enyo uche nke mmadu nwere ike ighota. Ozo kwa, mmadu niile enwekotaghi nhata nha enyo nghota gbasara otu ihe ma o bu ihe o bula.

Atutunsina uburu

Atutu a bu Noam Chomsky tuputara ya di ka Mbah (2018) si kwuo. O choputara atutu a n'afọ 1960. Atutu a gbaghara atutu nsina gburu gburu. O kowara na nwata o bula na-ebu ngwa mmuta asusu (NMA) aputa uwa. N'atutu a, Chomsky kowara na nwata o bula, n'agbanyeghi ebe a munnyere ya ma o bu ndi gbara ya gburu gburu na-amata asusu ma kwuo okwu n'ih i akuku uburu ya bu nke Chineke kere maka isu asusu. Chomsky kwenyesiri ike na e nwere enyo n'uburu isi mmadu bu nke e ji amata asusu n'agbanyeghi ma a kuziri ma o bu na a kuzighi ya. Usoro omumu asusu atutu a na-agbaso bu usoro kwunkwukwa, nke usoro njali na nzaghachi. Ha kwuru na njali na nzaghachi na-aha nhata nha. Atutu a bara uru n'ih i na a na-esi na ya amata ihe di n'uburu mmadu. Atutu a n'onwe ya riri mperi nke ya. Di ka ndi oka mmuta siri kwuo, o nweghi mgbe izugbe omume ihe na osisa ya ga-esi gaa ihu ihu. Ndi mmadu katoro atutu a maka na o kowaghi ihe mere umu akwukwo niile ji amuta asusu n'otu oge n'agbanyeghi gburu gburu ebe a

mụrụ ya na asụsụ a mụnyere ha na ya. Atụtụ a dabara na nchọcha a maka na ọ bụ site n'ihe na-eme na gburu gburu ka nwatakiri na-esi amalite asumasụsụ ya n'ụzọ egwuregwu.

Atụtụ ndịna ncheke

Atụtụ a bụ nke Lakoff na Johnson tuputara n'afọ 1980. Ha tuputara atụtụ a iji hazie arụmụka bụ nke daputara n'etiti ndi otu atụtụ nsina ụbụrụ na ndi otu nsina gburu gburu. Ndi a kowara na tupu a mata echiche okwu ọ bụla, a gaghi eleghara ọrụ ụbụrụ na gburu gburu anya maka na ha dīcha mkpa n'omumụ na nghota asụsụ. Ha kowara na ngwa mmata asụsụ (NMA) bụ ebun-puta-awa bụ nke ga-enyere mmadu aka imuta na ighota asụsụ mgbe ihe di na gburu gburu ya kpaliri ya. Ha tuputara atumatụ atọ gbasara etu asụsụ si arụ ọrụ; nke gunyere ichoputa ihe bụ ezi okwu n'ekwumekwu. Nke a ka ha kwuru na a na-achoputa site n'ibu ụzọ choputa ma echiche di n'ahiri okwu ọ bụ nke di n'onodu e jiri kwuo ya. Nke ozọ bụ ichoputa ma echiche okwu abụ ihe a na-ahụ anya nakwa ihuta ezi okwu izugbe. Iwu nke a na-ekwu na onye ọ bụla nwere etu o si amata ihe bụ ezi okwu na nkata ọ bụla. Ọ bụ ihe atọ ndi a mere ha ji kpebie na ngwa mmata asụsụ di nnukwu mkpa n'uburu mmadu maka iji nabata ihe a kuziiri ya tumadi mgbe ihe di na gburu gburu ya kpaliri ngwa mmuta ahụ.

Usoro nchọcha

Nka, nke ochocha ji mee nchocha a, bụ nchocha nchoputa. Nke a putara na e nwere otu abuo - otu nchoputa na otu ntulekorita. E ji usoro egwuregwu kuziere otu nchoputa ma were usoro odinala kuziere otu ntulekorita bụ ndi e ji usoro nkiti kuziere. A nwale ha site na nnwale nganihu na nnwale ndinazu. Ali (2006) kowara nka nchocha a di ka udi nchocha a na-eji usoro nsere nhata nha enweta ndi e ji eme nchocha. Ọ kowara na iji udi nchocha nchoputa na ntulekorita na nnwale nganihu na nnwale ndinazu na-adị ire oge e ji ndi no n'otu ogo mee nchocha. Usoro a kwesiri nchocha a n'ihi na ndi otu abuo ndi a ochocha lebara anya no n'otu ogo.

Ebe a no mee nchocha a bụ na zoon mmuta Ezeagu, di na steeti Enugwu. Ama mmepe anọ mejuputara Zoon Mmuta Ezeagu. E kewara Zoon Mmuta a ụzọ anọ iji mee ka mmuta bamie n'ime obodo ndi mejuputara Zoon Mmuta ndi a. Mmepe etiti ndi ahụ bụ Ezeagu Nootu, Ezeagu Nootu West, Ezeagu Etiti, na Ezeagu Saut. Ụlọ akwukwọ praimari di n'ama mmepe anọ ndi a di iri asato na anọ (84).

Ndi e ji mee nchocha a bụ umu akwukwọ praimari nke mbu niile no na zoon mmuta anọ ndi ahụ di puku abuo (2000) n'onu ogu. Ụlọ akwukwọ di iri asato na anọ (84). E sitere n'ulo akwukwọ iri asato na anọ ahụ sere naani ụlọ akwukwọ anọ (4) n'usoro ebumnobi. N'ime ụlọ akwukwọ anọ ndi ahụ, onu ogu ha n'otu n'otu bụ State School, Obeleagu Umana (35); St. Peter's Primary School (33); Central School, Obinofia Ndiuno (30) na Model Primary School, Obinofia Ndiuno (32). N'ime onu ogu klasi ndi a, ochocha ji usoro nhata nha sere, na klasi ọ bụla, umu akwukwọ di iri na ise iri na ise. Ya bụ na umu akwukwọ e ji mee nchocha di iri isii (60). O mekotara klasi abuo abuo onu di ka ha siri noketa onwe ha na mgbasa ebe, site n'iji usoro tumbom tumbum sere ha. Otu nchoputa di iri atọ (30) ebe otu ntulekorita di kwa iri atọ (30). Umu aka ndi a no n'agbata afọ ise ruo afọ asaa.

Ọ bụ usoro nsere ebumnobi ka ochocha gbasoro sere ụlọ akwukwọ anọ ndi a n'ime ụlọ akwukwọ di iri asato na anọ (84). Ochocha ji usoro nsere nhata nha sere n'ime klasi ọ bụla umu akwukwọ di iri na ise iri na ise (15) ma jiri usoro tumbom tumbom sere klasi ndi otu nchoputa mekota ha onu ma mekotazie klasi abuo foduru ka ndi otu ntulekorita. Ihe kpatara o jiri horo ndi praimari nke mbu bụ na ọ bụ klasi ka sitere n'ota akara e ji usoro egwuregwu malitere omumu ihe. Ochocha turu anya na ọ ga-enweta ihe ọ choro na klasi a nakwa n'aka ndi nkuzi ha. Ọ bukwa ndi nkuzi ha ka ọ ga-ejikwa kuziere ha ihe ma zakwaa ajuju njumaza n'ihi na umu akwukwọ

amatachabeghi ihe nke iza ajuju n'onwe ha. Ngwa nchocha onye ochocha ji mee nchocha a bu ngwa nchocha abuo bu nnwale nganihu na nnwale ndinazu nakwa njumaza nke o kporo 'Njumaza Iji Usoro Egwuregwu N'omumu Asusu Igbo N'ulo Akwukwo Praimari (NIUEQAIUP) bu ajuju ederede njumaza nwere ndina ise. Ajuju njumaza ise ndi ahụ bu maka akara nnweta usa ochocha ga-eji ruo oru. O jikwa ihe o nwetara n'intanet, oba akwukwo, nleta nsonye, ogbako umu akwukwo nakwa umu akwukwo choochi ruo oru.

Iji hu na ngwa nchocha ndi e jiri mee nchocha a tozuru oke maka imejuputa mbunuche nchocha a, ochocha nyefere ya n'aka ndi okacha-mara mmadu ato no n'Alaka Nkuzi na Mmata, Mahadum Naijiria, Nsuka ka ha nyochaa ma kwado na ha adila mma. Ochocha gbasoro ntuzi aka ndi okacha-mara ndi a dozigharia ngwa nchocha nke mere o jiri di n'udi o di ugbo a.

Ochocha nwetara data site n'inye ndi nkuzi ajuju nnwale ndinihu nke e ji nwalee umu akwukwo tupu a kuziere otu nchocha abuo ndi a. Mgbe a kuzichara, a nwalee ha nnwale ndinazu. O bu site na nnwale abuo ndi a ka e siri choputa otu mere nke oma kara ibe ya. Ochocha hazikwara njumaza ma kee ya ndi nkuzi ha. O nakotakwara ha njumaza ndi ahụ ka o ghara inwe nke furu efu. Ozo, n'ihu obubu ibu mgbasa ebe, ochocha were otu onye nkuzi otu onye nkuzi di ka ndi inye aka ya n'ulo akwukwo ano (4) ndi ahụ e jiri mee nchocha na-elekota klasi o bua.

Nchocha a weere izu uka ano. Ochocha gbasoro usoro egwuregwu kwado nkuzi n'isi okwu ndi ahụ a kuziri na nchocha. O nyekwara ndi nkuzi nyeere ya aka ozuzu gbasara etu ha ga-esi jiri ederede nkwo nkuzi maka usoro egwuregwu kuziere umu akwukwo ihe. Nke a weere otu izu uka. Na ngwucha ozuzu, ndi enyemaka nchocha jiri ngwa nchocha NIUEQAIUP nye umu akwukwo nnwale nganihu. N'ime izu uka ano e mere nchocha a, ndi enyemaka nchocha bukwu ndi nkuzi ha, jiri ederede nkwo nkuzi ndi ahụ kuziere umu akwukwo ihe. E jiri nke e dere maka usoro egwuregwu kuziere ndi otu nchoputa ma jiri nke e dere maka usoro nkiti kuziere ndi ntulekorita. N'ikpeazu, a hazighariri ngwa nkuzi ndi ahụ ma jirikwa ha nye umu akwukwo niile nnwale ndinazu ma nye otu o bua akara maakị ya. Data e nwetara bu nke ochocha nyochara, gosiputa site n'igbaso mbunuche nchocha tuchaa njatule. O ji miin na ndipu n'izugbe nyochaa ma tucha data maka ndi otu nchoputa na ndi otu ntulekorita nwere nnwale nganihu na nnwale ndinazu. Ochocha gbasokwara usoro adim-mma tuchaa aziza sitere na mbunuche nchocha abuo malite n'otu ndina ruo na ndina ikpeazu.

Nchoputa

Nchoputa nnwale ndinihu ziputara na ndi otu nchoputa e ji usoro egwuregwu kuziere mere nke oma kara ndi e ji usoro nkiti kuzie omumu asusu Igbo. O bu ezi okwu na ha mere kara ndi otu ntulekorita kama ihe ha jiri kara adighi nnukwu. Ndi otu nchoputa nwere akaramiin 59.1; ndipu n'izugbe ha bu 2.95. Ebe ndi otu ntulekorita nwere 58.4, ndipu n'izugbe ha bu 2.92. Ya bu na e nweghi ndi iche putara ihe n'etiti akara miin nrite ndi otu abuo ndi a. Manasitena nchoputa nke nnwale ndinazu, o gosiri na e nwere ezigbo ndi iche n'etiti akara miin ndi otu nchoputa na ndi otu ntulekorita. Nchoputa nchocha a bu na otu nchoputa nwere akara miin 79.83, ebe ndipu n'izugbe bu 3.99. Ndi otu ntulekorita nwekwara akara miin di 69.19 ebe ndipu n'izugbe ha bu 3.45. Akara nrite uru otu nchoputa bu 20.73, ebe 10.75 bu nke ndi otu ntulekorita. Nke a gosiri na miin mmeta nke oma umu akwukwo e ji usoro egwuregwu kuziere omumu asusu Igbo kariri nke ndi e ji usoro nkiti kuziere.

N'ichoputa adimire abu n'omumu asusu Igbo, umu akwukwo praimari mbu ndi e ji usoro egwuregwu kuziere omumu asusu Igbo na ndi e ji usoro nkiti kuziere. Site na ndina nke mbu na-ekwu na usoro egwuregwu bu okpoka usoro nkuzi na-akwalite omumu asusu Igbo na ndu umu akwukwo ma burukwa uzọ umu akwukwo si amu asusu n'uzo obi anuri, egwu na amu. Osisia e nwetara sitere n'aka umu akwukwo di iri ise na ano n'ime iri isii gosiri na ha kwenyesiri ike na

abụ bụ ezigbo usoro egwuregwu na-enyere ụmụ akwụkwọ aka n'ịmụta asụsụ Igbo. A bịa na ndịna nke abụọ na-ekwu na ịjị abụ dị ka nka nkuzi n'usoro egwuregwu bụ uzọ asụmasụsụ na nka ọnụnụ ụmụ akwụkwọ ji etolite; nakwa inyere nwata aka ịmụta ikwu okwu nke ọma, mebee mkpụrụ okwu, ahiri okwu, kpoputa mkpụrụ okwu ma kowaputa onwe ya nke ọma. Ọsịsa e nwetara gosikwara na ụmụ akwụkwọ dị iri atọ na atọ kwenyesiri ike na ịjị abụ dị ka nka nkuzi n'usoro egwuregwu na-enyere ụmụ akwụkwọ aka ka nka ọnụnụ na asụmasụsụ ha na-etolite. N'igakwa n'ihu, ndịna nke atọ na-ekwu maka abụ gungukwa na kwenkwekwa na-eme nwata inwe ezi ụbụrụ icheta ihe nakwa ịmụta ihe ọsọ ọsọ na imekwa ka ụmụ akwụkwọ nọ na klasị dị gara gara. Sitekwa n'ọsịsa ụmụ akwụkwọ iri atọ na asaa gosiri na nka abụ bụ ezigbo nka nkuzi n'ebe ọmụmụ asụsụ ụmụ akwụkwọ nọ n'ihu na abụ na-eme ka ụmụ akwụkwọ nwee ụbụrụ icheta ihe ọsọ ọsọ. A bịa na ndịna nke anọ, nke na-ekwu na abụ na-akpalị mmụọ nwata, mee ka mmasị ya ghara ịda, kwalite mmesonye ya ma mekwa ka nkuzi na ọmụmụ na-aga were were n'enweghi njumoyi ebe ụmụ akwụkwọ nọ; na ụmụ akwụkwọ na-adị gara gara ruo na ihe ọmụmụ abia n'isi njedebe. Sitekwa n'usa e nwetara n'aka ụmụ akwụkwọ iri atọ na asatọ gosiri n'ezie na abụ na-akpalite mmasị na mmesonye ụmụ akwụkwọ. N'ikepeazu n'abụ nke na-ekwu na abụ na-agbaziri ụmụ akwụkwọ uzọ e si agụ ihe, na-ewulite kenghota ma mekwa ka onye nkuzi ghara ịdị na-ekwuru ha otutu okwu. Ụmụ aka ọzaa dị iri atọ na otu kwenyesiri ike na abụ bụ ezigbo nka nkuzi n'usoro egwuregwu nke onye nkuzi tosiri ịdị na-ewebata na nkuzi ya ịjị mee ka ụmụ akwụkwọ mụta asụsụ ọsọ ọsọ ma nwekwa mmasị n'ọmụmụ asụsụ Igbo.

Ụbubọ

Nchoputa gosiri na usoro egwuregwu nyeere ụmụ akwụkwọ ndị otu nchoputa aka n'ịmụta asụsụ Igbo karịa ndị otu ntulekorita. Nchoputa a dabara n'echiche Nair, Yusof na Arumugam (2013) ndị kwuwagara na usoro egwuregwu a haziri nke ọma na-enyere ụmụ akwụkwọ praịmarị aka n'ọmụmụ asụsụ (Igbo). Ha kwadokwara na usoro egwuregwu na-enyere ụmụ akwụkwọ aka n'ọmụmụ ihe ọ bụla ma na-ewulite amamihe n'ime ha. Ọ bụ n'ihu na ụmụ akwụkwọ, ndị otu nchoputa ritere erere n'ihu ọmụmụ sitere n'usoro egwuregwu mere ha jiri mee nke ọma karịa ndị otu ha. Ọ bụ ya ka Gage na Berliner (1984) ji katọọ ịjị okwu ọnụ nkịtị akuziri ụmụ akwụkwọ ihe ọ bụla. Ha siri na ọ bụ mma agha na-egbuka mmasị nwata nwere n'ọmụmụ ihe. Ụmụ aka ndị otu nchoputa e ji usoro egwuregwu kuziere ọmụmụ asụsụ mere nke ọma n'ihu na ha nwere mmasị karịa ndị otu ntulekorita ndị e ji usoro nkịtị kuziere.

Ụmụ aka ndị otu nchoputa e ji abụ kuziere mere nke ọma karịa ndị otu ntulekorita ndị e ji usoro nkịtị kuziere. Nchocha a dabara n'echiche Hindeme, Egounleti na Kottin (2018) ndị kwadoro na ịjị abụ akuziri ụmụ akwụkwọ asụsụ Igbo na-akpolite mmụọ ha. Ha kwadokwara na ụmụ akwụkwọ na-amuta ihe a na-akuziri ha nke ọma kama na ọ bụ n'uzọ nke ka ha mma ka ha na-eso amụ ya. Ha kwadoro na abụ na-enyere ụmụ akwụkwọ aka n'ịmụta anye mkpụrụ okwu, mkpoputa, nkwanwu okwu ma mekwa ka asụmasụsụ ha gaa were were. Nke a dabakwara n'echiche Sugar na Sugar (2012) na Rinuoluciri (2015) ndị kwadoro na ịjị abụ n'ọmụmụ asụsụ (ihe ọ bụla) na-eme ka mmụọ ụmụ akwụkwọ kpolite oge niile ka mmasị ha ghara ịda ma ọ bụ nwuo. Ha kwadokwara na ọ bụrụ na onye nkuzi e jiri ya, na ọ na-enyere onye nkuzi ahụ aka ịkuziputa nka anọ ndị ahụ e nwere n'asụsụ bụ nka ọnụnụ, nka okwukwu, nka ọgugu na nka odide. Usoro egwuregwu na-ejide mmasị ụmụ akwụkwọ ogologo mgbe ka ọ ghara ịda. Nke a dabara n'echiche Nelson na Hueners (2007) ndị kwadoro usoro egwuregwu n'ihu na ọ bara uru ma na-eme ka ụmụ akwụkwọ nwee mmasị na mmesonye n'ọmụmụ asụsụ. Ha na-ekpụtakwa n'obi anụrị mgbe ọ bụla e ji usoro egwuregwu akuziri ha asụsụ Igbo na-akpolite mmasị ha.

Nchikota nchoputa, mmechi na aro

Site na nnwale ndinazu e mere n'etiti ndi otu nchoputa na ndi otu ntulekorita, ochocha choputara na usoro egwuregwu bu ezigbo usoro nkuzi mara mma ka ndi nkuzi webata na nkuzi ha mgbe niile n'ihu na o na-amita ezi mkpuru na nkuzi na omumu. A ga-ahuta nke a site n'akara miin nrite ha nwere na nnwale ndinazu bu 79.83 maka ndi otu nchoputa ebe 69.15 bu maka ndi otu ntulekorita. Ndi otu nchoputa were akara uru di 20.73 ebe ndi otu ntulekorita were 10.75. N'otu aka ahụ kwa, umu akwukwo kwadoro ojiji abu di ka nka nkuzi n'usoro egwuregwu di igwe n'onu ogu karja ndi akwadoghi ya maka na abu na-akpali mmuo umu akwukwo, eme ha obi anuri nke na-akpalikwa mmesonye ha. Nke a gosiputara na abu di ka nka n'usoro egwuregwu bu ezigbo nka nkuzi di mma ndi nkuzi iwebata na nkuzi na omumu. Nke a gosiri na usoro egwuregwu na-akpali mmasi umu akwukwo nke na-enweta mmesonye ha. O buru na ha e nweghi mmasi n'omumu asusu, ha agaghi esonye n'ihu onye nkuzi na-akuzi na klasi.

N'ebe a, ochochagbasoro mbunuche nchocha a mee mkparita uka n'ihu o choputara. Rizolt nchocha a na-eziputa na usoro egwuregwu bu okpoka usoro nkuzi nwere ike ikwalite omumu asusu Igbo n'ulo akwukwo prajimari nke mbu di ka a tulere ya na usoro nkiti. Usoro egwuregwu na-emetutakwa mmekorita keoha ha ma jiri ekemekeuche ha na-enyocha ihe di na gburu gburu ha. Ha na-esitekwa na nhuru uwa ha amuta ihe n'uzo nke onwe ha. Ya bu na ndi nkuzi prajimari kwesiri idi na-eji usoro nkuzi egwuregwu kwa mgbe kwa mgbe n'ihu omumu, n'ihu na usoro nkuzi na-eme ka umu akwukwo na-eji onu amu ihe omumu. Usoro a na-eme ha idi gara gara mgbe o bula, nke na-aputa ihe na mmesonye ha. O na-emekwa ka ihe onye nkuzi na-akuzi too ato. O na-ebelatarara onye nkuzi oke mfumahu, ipia utari, otutu okwu ma o bu oke mba ma mee ka ha muta ihe o na-akuzi ngwa ngwa. N'aka nke ozu, iji usoro nkiti kuziere umu akwukwo ihe anaghi ekwe ha weputacha mmuo ha isonye n'ihu omumu n'ihu na o na-egbuka mmasi ha, nke metutara mmesonye ha inyuru oku ma mezie ha nwee mmuo iju oyi na nke na-ebutere ha ime mkpotu na klasi nakwa ngharipu. N'ime ihe niile, site n'iji usoro egwuregwu, ezi nkuzi na omumu na-ewere onodu n'ihu na umu akwukwo na-erite uru n'ozuzu oke n'usoro nkuzi a.

Site na nchoputa nchocha a, ochocha tuputara ka a na-eji nka usoro egwuregwu na-akuziri ndi nkuzi no ozuzu na koleji edukeshon na mahadum ka ha muta ma jiri mmuta ha nwetara kuziere umu akwukwo n'ulo akwukwo prajimari ka ha nwee ike imeta nke oma n'omumu Igbo, ka ndi na-enye ndi nkuzi ozuzu n'ulo akwukwo koleji edukeshon na mahadum gbaa mbu hu na onye nkuzi o bula matara ka e si agugodu nke bu asusu Igbo agu. Onye nkuzi prajimari na-amaghi Igbo agu, olee etu o ga-esi akuziri umu akwukwo ogugu na odide. Nke a bu ezigbo ihe ima aka n'ihu diiri omumu asusu Igbo.

Mata

1. Nchocha sitere na nchocha Ebubechineke mere maka inweta nzere oka mmuta PhD ya; onye lekotara ya bu Okn. B.M. Mbah

Nrumaka

Abonyi, D. O. (2018). Creating a conducive home environment for the acquisition of Igbo language and culture: A psycholinguistic perspective. Na Nwokoye, Onuoha, Chinagorom (OHz), *Trail-blazing discourses on linguistic and Igbo. A festschrift in honour of Prof. G.I. Nwaozuzu*, ihu 349 – 359.

Ali, A. (2006). *Conducting research in educational and social sciences*. Tashiwa Network.

Azikiwe, U. (1995). *Language teaching and learning*. Africana. FEP Publishers Ltd.

Bodrova, E. (2008). Make-believe play versus academic skills: A Vygotskian approach to today's dilemma of early childhood education. *European early childhood education research journal* 16,(3), 357-369. Mbutu Julai 4, 2022.

- Carr, M. (2000). *Assessment in early childhood settings*. Paul Chapman.
- Dewey, J. (1938). *Intelligence in the modern world*. Na J. Dewey, P. J. Ratner (Qhz.). Random House Inc.
- Donnell, J. C. O (2011). *Choosinga preschool*. www.charlotteparent.com/guides Mbutu Julai 4, 2022.
- Ewunonu, N. N. & Epuchie, V. N. (2014). Play: Its importance to a child's early childhood. *Alvan school of educational journal* 9 (1), 128 – 138.
- Fafunwa, B. (1983). *Yoruba in education*: N'Afolayan, A. (Qhz.). Yoruba language and literature. UIP/UPL.
- Federal Republic of Nigeria. (2014). National policy on education. NERDC Press.
- Francais, P. (2011). Play-way method at preschool category. www.preschoolfranchise.in/play-way-method-at-preschool.html. Mbutu Julai 4, 2022.
- Froebel, F. (1970). *The education of man*. Na Hailman W. (Qsgh) A. M. Kelly
- Gage, N. L. & Berliner, D. C. (1984). *Educational psychology*. www.worldcat.org Mbutu Julai 4, 2022.
- Ginsburg, K. R. (2007). The importance of play in promoting healthy child development and maintaining strong-parent child bonds. *American Academy of Pediatrics*. www.pediatrics.org Mbutu Julai 4, 2022.
- Hindeme, U. O. S., Egounleti, P. M. & Kottin, E. (2018). The role of songs in teaching English to EFL beginner learners: The case of some secondary schools in Benin, Republic. Accessed from www.academic.edu. 20th May, 2022.
- Istomia, Z. M. (1977). The development of voluntary memory in the preschool-age children. Na M. Cole (Qhz.). *Soviet developmental psychology*. M. E. Sharpe.
- Kraus, R. (1990). *Recreation and leisure in modern society* (Nhz. 4). Harper Collins College.
- Lakoff, G. & Johnson, M. (1980). *Metaphor we live*. Chicago: Chicago University Press.
- Maheshwari, V. K. (2013). Froebel: *The play-way method*. Free wikipedia. Mbutu 20 Mee, 2022.
- Mbah, B. M. (2012). Language policy. mother tongue education and the role of the Nigerian language teacher in Nigerian language education. *Journal of education and practice* 3, 48 – 54.
- Mbah, B. M. (2018). Lectures on cognitive linguistics. Nnamdi Azikiwe University. Awka
- Nair, S. M., Yusof, N. M., Arumgugam, L (2013). The effects of using the play method to enhance the mastery of vocabulary among among preschool children. *Procedia social and behavioural sciences* 116, 3976- 3982
- Nelson, J and Hueners, D. (2007). *Games and special activities*. English Language Workshop. Longman
- Nigeria Educational Research Council (1982). *Ikuzi Igbo: Usoro Ndi Tosiri Iso*. African University Press.
- Nwadike, I. U. (1990). *Nkansasoro nkuzi Igbo: Igbomethodology*. Ifunanya Publishers.
- Nwigwe, N. (2012). Factors in the design and production of language textbook. *Journal of human kinetics and health education*. 1, (1) 141 – 150.
- Nworgu, B. G. (2016). *Educational research: Basic issues and methodology*. University Trust Publishers.
- Rinuoluciri, M. (2015). Grammar games, cognitive, affective and drama activities for EFL students. Cambridge University Press.

¹Ebubechineke, Ifeyinwa na ²Mbah, B. M.O.

Egwuregwu n'omumu asusu Igbo n'ogo prajmarina zoon mmuta Ezeagu, steetEnugwu

Scarfo, C. & Littleford, J. (2008). *It'schild'splay*.[http:// www.etfo.ca /Publications/Voice/Voice%20Back%20Issues/Documents/February%202008/child's%20play pdf](http://www.etfo.ca/Publications/Voice/Voice%20Back%20Issues/Documents/February%202008/child's%20play.pdf).
Mbutu, 4 Mee, 2022

State Primary Education Board (SPEB), Enugu 2021\2022

Sugar, S. & Sugar, K. (2012). *Primary games, experiential learning activities for teaching children*. Bass Publishing House.

UNESCO (2013). Mother tongue education and books: Celebration of International Mothers Day.